

należne). W opisie kontaktów chrześcijańsko-muzułmańskich prelegent posłużył się zasugerowanym przez organizatorów słowem „doświadczenia”, gdyż ono chyba najlepiej oddaje stan bieżący tych kontaktów. Pewna ceremonialność tych kontaktów wynika m.in. z tego, że Kościół katolicki musi sobie uświadamiać konieczność relacji z innymi (choć z pozoru może być samowystarczalny), a wspólnoty muzułmańskie muszą uzmysłwić sobie, że kontakty z Kościołem katolickim nie mogą jedynie służyć uzyskiwaniu statusu w społeczeństwie i państwie. Nie temu bowiem służy dialog międzyreligijny, co podkreślił dobitnie następny prelegent – Bülent Senay, profesor religioznawstwa z Uniwersytetu w Bursie w Turcji i radca ds. religijnych Turcji, rezydujący w Holandii – odnosząc się do sytuacji Europy Zachodniej i obecności w niej zwłaszcza wspólnot tureckich. Podkreślał, że sytuacja współczesnej Europy, zwłaszcza wielkich miast, to sytuacja życia w zróżnicowanym społeczeństwie, a z muzułmańskiego punktu widzenia religia jest tym, co człowiek czyni w życiu codziennym. Zwrócił też uwagę na to, że wiele kontaktów organizowanych pod sztandarem „dialogu międzyreligijnego” dotyczy w zasadzie kwestii integracji i komunikacji, a nie dialogu międzyreligijnego. Wskazał też, że większość imamów w Europie nie jest przygotowana do bycia partnerami w dialogu, ale do posługi swoim wspólnotom, jako religijni zwierzchnicy.

Na koniec o kontaktach między chrześcijankami i muzułmankami w Holandii mówiła Gé Speelman z *Protestant Theological University*. Konferencję zakończyła dyskusja panelowa z udziałem prelegentów.

W konferencji uczestniczyło około 60 osób, jednak jej znaczenie – moim zdaniem – polegało na tym, że wyraźnie uwypuklono wymiar międzyreligijny kontaktów chrześcijańsko-muzułmańskich. Dotychczas większość spotkań skupiała się na kwestiach dotyczących głównie zagadnień natury socjologicznej. Pozostaje mieć nadzieję, że wymiar religijny i teologiczny będą zyskiwały coraz większe zainteresowanie i że przyczyni się ono do tworzenia teologii otwartej na innych, wypracowującej pozytywne spojrzenie na tych, z którymi przychodzi nam być sąsiadami.

KS. KRZYSZTOF KAUCHA

Instytut Teologii Fundamentalnej KUL

„DAS PROPRIUM DER FUNDAMENTALTHEOLOGIE”
SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI
(Paderborn, 22-24 maja 2009 r.)

Taki tytuł nosiło międzynarodowe sympozjum, które jednocześnie było pierwszą samodzielną konferencją naukową teologów fundamentalnych z krajów języka niemieckiego.

kiego (do tej pory fundamentaliści spotykali się wspólnie z dogmatykami). Polska fundamentalistyka została nie tylko dostrzeżona, lecz – w moim przekonaniu – wysoko doceniona. Organizatorzy zaprosili w charakterze prelegenta tylko jednego zagranicznego gościa, a był nim przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce – ks. prof. dr hab. Marian Rusecki. Naszych zachodnich kolegów najbardziej zaciekały prof. Ruseckiego koncepcje religiologii oraz objawieniowej genezy religii. To zainteresowanie udowodniło, że są to pomysły oryginalne, dzięki którym mamy coś do powiedzenia we współczesnej fundamentalistyce światowej.

Symposium było bardzo gruntownie przygotowane – prace preparatoryjne (wstępne konsultacje, wybór tematyki i prelegentów) trwały ok. 2 lata. To samo dotyczy metod konferencyjnych, które były efektywne, i które moglibyśmy adaptować. Symposium składało się z 4 głównych części poświęconych odrębnym zagadnieniom ujętym w formie problemów. W ramach każdej całości wygłoszony był główny referat (półgodzinny) i jeden lub dwa koreferaty (15-20 min.), po czym następowała dyskusja. Na zakończenie obrad poświęcono dużo czasu na podsumowanie i dyskusję finałową, podczas której można było zabierać głos dopowiadając coś do poszczególnych części symposiumu.

Część pierwsza symposiumu była poświęcona kwestii określenia źródeł poznania teologii fundamentalnej. W ramach tej części najpierw omawiano koncepcję *loci theologici* w kontekście wyzwania w postaci *loci alieni* (referat główny wygłosił prof. Bernhard Körner z Uniwersytetu w Grazu, a koreferat – prof. Hans-Joachim Sander z Uniwersytetu w Salzburgu), a potem zagadnienie ujęte w formie pytania: czy Biblia jest pierwszą teologią? (główny referat był dziełem prof. Petera Hofmanna z Uniwersytetu w Koblencji-Landau, a koreferat – prof. Edmunda Arensa z Uniwersytetu w Lucernie; obydwa teksty znajdują się w tym zeszycie).

Część druga dotyczyła roszczeń teologii fundamentalnej do miana nauki. Na pytanie: czy ta dyscyplina jest nauką, czy mądrością?, odpowiadali prof. Roman Siebenrock z Uniwersytetu w Innsbrucku (referat główny) oraz prof. Thomas Schärtl z Uniwersytetu w Augsburgu (koreferat). W kwestii teologii fundamentalnej jako nauki wiary wypowiedzieli się: prof. Alexander Loichinger z Uniwersytetu w Mainz (referat główny), prof. Klaus von Stosch z Uniwersytetu w Paderborn (koreferat) oraz prof. Magnus Striet z Uniwersytetu w Freiburg (koreferat).

Część trzecia była poświęcona – ogólnie mówiąc – przedmiotowi teologii fundamentalnej i jej strukturze. Najpierw postawiono problem: czy rozczłonkowanie tej dyscypliny na odrębne traktaty jest nadal dziś uzasadnione? Referat główny wygłosił prof. Josef Meyer zu Schlochtern z Teologicznego Fakultetu w Paderborn, a koreferaty: prof. Hermann Josef Pottmeyer z Uniwersytetu w Bochum oraz ks. prof. Marian Rusecki, którego wystąpienie nosiło tytuł „Współczesne ujęcie przedmiotu teologii fundamentalnej” (teksty wystąpień niemieckich prelegentów zostały zamieszczone w tym zeszycie). Potem zajęto się wyznaniowym zróżnicowaniem teologii fundamentalnej, zwłaszcza różnicami między fundamentalistyką ewangelicką a katolicką. Główny referat zaprezentował Prof. Matthias Petzold z Uniwersytetu w Lipsku, a koreferat – prof. Jörg P. Disse z Teologicznego Fakultetu w Fuldzie. Na koniec tej części zastanawiano się nad tożsamością teologii fundamentalnej na tle relacji między nią a dogmatyką. W tej materii wypowiedział się prof. Jürgen Werbeck z Uniwersytetu

w Münster (referat główny) oraz prof. Markus Knapp z Uniwersytetu w Bochum (koreferat).

Część czwarta – ostatnia – była poświęcona problematyce racjonalnych podstaw teologii fundamentalnej jako wyrażającej roszczenia wiary chrześcijańskiej do rangi obiektywnej prawdy. Główny referat wygłosił prof. Klaus Müller z Uniwersytetu w Münster, a koreferat – prof. Gregor M. Hoff z Uniwersytetu w Salzburgu.

Konferencja przejdzie do historii z kilku powodów. Była pierwszą w dziejach konferencją fundamentalistów języka niemieckiego, o czym już powiedziano, i już z tej racji musi trafić do annałów. Ponadto wyróżniała się bogactwem podjętej problematyki, obejmującej niemal całą teologię fundamentalną, a także intensywnością prac, perfekcyjnym przygotowaniem i organizacją. Wszystkie referaty oraz głosy w dyskusji są skrupulatnie przygotowywane do druku – książka ma się ukazać nakładem wydawnictwa Schöningh z Paderborn i ma nosić tytuł *Wozu Fundamentaltheologie?*

Na sympozjum dał się zauważyć brak jednolitego rozumienia teologii fundamentalnej i jej metodologicznych komponentów. W niektórych referatach brakowało klarownych dystynkcji między teologią fundamentalną a biblistyką, hermeneutyką biblijną, teorią poznania teologicznego czy teologią dogmatyczną. Tym samym gubiło się *proprium* teologii fundamentalnej. Może organizatorom najbardziej chodziło właśnie o to, by w sytuacji nie zawsze precyzyjnego określenia tożsamości naszej dyscypliny wspólnie je wypracować? Jeśli tak, a liczne racje za tym przemawiają, to należy pogratulować zachodnim kolegom udanej inicjatywy.

KS. KRZYSZTOF KAUCHA

Instytut Teologii Fundamentalnej KUL

„BIBLIA W UJĘCIU TEOLOGII FUNDAMENTALNEJ”
SPRAWOZDANIE ZE ZJAZDU STOWARZYSZENIA
TEOLOGÓW FUNDAMENTALNYCH W POLSCE
(Toruń, 24-25 września 2009 r.)

Był to piąty zjazd Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce, choć coroczne konferencje gromadzące wykładowców i studentów „fundamentalnej” mają długą historię. Podczas minionych zjazdów omawiano następujące tematy: inspiracje nauczania Jana Pawła II dla teologii fundamentalnej, teologia religii (czyli spojrzenie teologii chrześcijańskiej na religie pozachrześcijańskie), personalizm polski jako stały rys naszej kultury oraz perspektywy polskiej teologii fundamentalnej po Auschwitz.